

Μπορεί η Τουρκία να φτιάξει τη σχέση της με την ΕΕ;

13/Νοε/2019 14:13

Του **Marc Pierini**

Η σχέση της Τουρκίας με την ΕΕ ήταν ήδη εύθραυστη, από τη στιγμή που η συνταγματική μεταρρύθμιση του προέδρου Recep Tayyip Erdogan κατέληξε να καταστρέψει το κράτος δικαίου της χώρας. Αλλά η στρατιωτική εισβολή της Άγκυρας στη Συρία έχει κάνει τα πράγματα χειρότερα. Οι περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες τη βλέπουν ως μια εσωτερική πολιτική επιχείρηση, με την μάχη εναντίον του Ισλαμικού Κράτους να μπαίνει σε δεύτερη προτεραιότητα. Η επιβολή μιας εσωτερικής συναίνεσης για την τρομοκρατία θα σιωπήσει προσωρινά τους αντιπάλους και διαφωνούντες εντός του κυβερνώντος AKP.

Αλλά η ομόφωνη καταδίκη από την ΕΕ και τα εμπάργκο όπλων από αρκετές χώρες της ΕΕ, δεν θα αποτρέψουν την Άγκυρα. Θα μπορούσαν ακόμη και να έχουν το ακριβώς αντίθετο αποτέλεσμα, δεδομένου του σφιχτού ελέγχου του καθεστώτος έναντι του δικαστικού σώματος και των ΜΜΕ της. Μιλώντας γενικά, η υπερ-εθνικιστική πορεία της Τουρκίας -προορισμένη να εδραιώσει την κυριαρχία του προέδρου έναντι της εγχώριας πολιτικής- έχει από την ίδια της τη φύση μια διαβρωτική επίδραση στις σχέσεις με την ΕΕ.

Η συμφωνία για τη διαχείριση της ροής των προσφύγων είναι υπό πίεση

Η ΕΕ έχει δημιουργήσει έναν μηχανισμό 6 δισ. Ευρώ για την ανθρωπιστική υποστήριξη των Σύρων προσφύγων στην Τουρκία. Τα projects επεκτάθηκαν σε τέσσερα χρόνια, και είναι κοντά στην ολοκλήρωσή τους. Ήταν η μεγαλύτερη ανάλογη επιχείρηση και κέρδισε τους επαίνους των Σύρων προσφύγων, των κοινοτήτων υποδοχής και των εταίρων της ΕΕ στην Τουρκία (Ο Οργανισμός για τις καταστάσεις Έκτακτης Ανάγκης, το υπουργείο Υγείας, το υπουργείο Παιδείας και την τουρκική ερυθρά ημισέληνο).

Αλλά η τουρκική ηγεσία έχει επικρίνει αυστηρά αυτό το μαζικό ανθρωπιστικό πρόγραμμα, εν μέρει διότι τα λεφτά δεν καταβλήθηκαν στους κυβερνητικούς λογαριασμούς (αυτό δεν επιτρέπεται με βάση τους κανόνες της ΕΕ). Η Άγκυρα έχει επίσης απογοητευτεί από τις ανεκπλήρωτες υποσχέσεις που δόθηκαν από την ΕΕ το 2016 για την απελευθέρωση της βίζα, αναβαθμίζοντας την τελωνειακή ένωση με την Τουρκία και τη διαδικασία ένταξης.

Εάν η ΕΕ μπορεί να πετύχει μια συμφωνία με τους ηγέτες της Τουρκίας, το τρέχον ανθρωπιστικό

πλαίσιο θα μπορούσε να επεκταθεί ή να υιοθετηθεί.

Πώση Ρωσία και οι ΗΠΑ επηρεάζουν τη δυναμική

Μετά από μια απόπειρα πραξικοπήματος τον Ιούλιο του 2016, οι σχέσεις της Ρωσίας με την Τουρκία έγιναν πιο θερμές. Αρχικά, αυτό αποτυπώθηκε στην άνεση την οποία βρήκε η Άγκυρα στη σχέση όπου -σε αντίθεση με την ΕΕ και τις ΗΠΑ- ο εταίρος της δεν διαμαρτύρεται για ζητήματα που αφορούν το κράτος δικαίου.

Από τη στιγμή που η Ρωσία πούλησε στην Τουρκία μια σειρά αντιπυραυλικών συστημάτων S-400, η σχέση έχει αποκτήσει μια εντελώς διαφορετική διάσταση. Στη Δύση, η Ρωσία θεωρείται ότι χρησιμοποιεί την Τουρκία για να υπονομεύσει την αρχιτεκτονική πυραυλικής άμυνας του ΝΑΤΟ, και να δημιουργήσει κόντρα μεταξύ της Τουρκίας και άλλων μελών του ΝΑΤΟ. Οι φιλοΝΑΤΟϊκές διακηρύξεις της Άγκυρας δεν θα κάνουν πολλά να αλλάξουν αυτή την αντίληψη.

Με τις ΗΠΑ, η Ευρώπη έχει ένα διαφορετικό πρόβλημα. Η Ουάσιγκτον ήταν απρόβλεπτη σε ζητήματα όπου η ισχυρή διατλαντική συμφωνία θα ήταν καθοριστική, όπως στην αντιμετώπιση του Ισλαμικού κράτους στη Βόρεια Σύρια. Αυτό σημαίνει ότι οι διατλαντικοί σύμμαχοι δεν μπορούν να στείλουν ένα συνεπές μήνυμα στην Άγκυρα.

Πού μπορεί να οδηγήσει η άνοδος του εθνικισμού στην Τουρκία

Η αναζωπύρωση των εθνικιστικών συναισθημάτων δεν είναι απλώς μια παρενέργεια των ολοένα και πιο έντονων θεωριών συνωμοσίας στις πολιτικές συζητήσεις της Τουρκίας. Είναι το αποτέλεσμα της συμμαχίας της ηγεσίας με την τουρκική ακροδεξιά, το υπερσυντηρητικό Εθνικιστικό Κίνημα (MHP) και την αυξημένη τους επιρροή ως ένα πολιτικό κίνημα κατά της ΕΕ, κατά των ΗΠΑ. Αυτό έχει δημιουργήσει ένα περιβάλλον στο οποίο οι φιλοευρωπαϊκοί παράγοντες του πολιτικού φάσματος της Τουρκίας, έχουν περιθωριοποιηθεί. Η ηγεσία τώρα στηρίζεται σε ένα σύστημα του ενός που διοικεί -κάτι που είναι ακριβώς το αντίθετο των προτύπων της ΕΕ.

Αλλά υπάρχει επίσης και μια βαθύτερη τάση. Ένα σημαντικό τμήμα του πληθυσμού της Τουρκίας δεν αισθάνεται άνετα με την σχέση της χώρας με τη Δύση, μέσω του ΝΑΤΟ, της τελωνειακής ένωσης της ΕΕ και του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Ίσως αυτό αποτυπώνει ένα γενικότερο αίσθημα ότι στο μετά τον Ψυχρό Πόλεμο περιβάλλον, η Τουρκία θα ωφελείται περισσότερο από ισχυρότερες συμμαχίες με τη Ρωσία και την Κίνα και από μια πιο χαλαρή σχέση με το ΝΑΤΟ, τοποθετώντας το σε μια θέση που είναι ίδια με αυτή που έχει όλες τις άλλες μεγάλες δυνάμεις παγκοσμίως. Εάν εφαρμοστεί, μια τέτοια θεμελιώδη αλλαγή στην εξωτερική πολιτική θα συνιστούσε ένα πραγματικό σημείο αναφοράς για την Τουρκία. Αυτές είναι κρίσιμες επιλογές για την Τουρκία. Ωστόσο για τις Βρυξέλλες, αυτά δεν γίνονται μέσα σε μια πραγματική δημοκρατία.

Μπορεί η ΕΕ να ανακτήσει την μόχλευση στη σχέση της με την Τουρκία;

Δεδομένης της τουρκικής εγχώριας πολιτικής, είναι αμφίβολο ότι η ηγεσία της θα λάβει υπόψη οποιοδήποτε από τα αιτήματα της ΕΕ για το κράτος δικαίου, την οικονομική διακυβέρνηση ή των εξωτερική πολιτική. Μέχρι στιγμής, το πείραγμα της Άγκυρας στην ΕΕ φαίνεται να έχει αποδώσει καλά στο εσωτερικό.

Το πραγματικό πρόβλημα βρίσκεται στις συνέπειες για το εμπόριο και τα οικονομικά. Η Τουρκία δεν μπορεί να πορευτεί χωρίς τρεις ευρωπαϊκές άγκυρες: τις αγορές της, το κεφάλαιο (τόσο βραχυπρόθεσμη χρηματοδότηση όσο και άμεσες ξένες επενδύσεις), και τεχνολογία. Απλώς δεν έχει ουσιαστικές εναλλακτικές. Αλλά είναι ασαφές εάν η τουρκική ηγεσία αντιλαμβάνεται ότι η εχθρότητα με την Ευρώπη και τη δημοκρατική διακυβέρνηση καθιστούν πιο σκληρή την επίλυση των οικονομικών δεινών της χώρας.

Αναζωογόνηση της σχέσης ΕΕ-Τουρκίας

Η αντιτρομοκρατία είναι ένας τομέας όπου η ΕΕ και η Τουρκία θα πρέπει να εργαστούν από κοινού, καθώς οι τρομοκράτες απειλούν τόσο την Τουρκία όσο και την ΕΕ. Είναι ένα πολύ ευαίσθητο πεδίο, διότι απαιτεί στενό και εμπιστευτικό διάλογο προκειμένου να εντοπιστούν οι τζιχαντιστές, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων με διαβατήρια χωρών από την ΕΕ.

Ωστόσο, η εχθρική στάση της τουρκικής ηγεσίας σε όλους σχεδόν τους τομείς συνεργασίας με την ΕΕ, μπορεί να καταστήσει πιο δύσκολη από ό,τι στο παρελθόν τη συνεργασία τους, ιδιαίτερα εάν η Άγκυρα αποφασίσει να στείλει πίσω τους Ευρωπαίους τζιχαντιστές που συνελήφθησαν στην Τουρκία και στη Βόρεια Συρία. Το ζήτημα των τζιχαντιστών που διέφυγαν στη Συρία μέσω της Τουρκίας με διαβατήρια της ΕΕ και των οποίων η ιθαγένεια έκτοτε ανακλήθηκε, είναι ένα ακανθώδες ζήτημα και για τις δύο πλευρές.

Αυτόέρχεται μαζί με διάφορες δηλώσεις του Erdogan ο οποίος υποδηλώνει ότι οι Σύριοι πρόσφυγες μπορεί να αποκτήσουν πρόσβαση στην Ευρώπη: "Είτε λάβουμε στήριξη ή όχι, θα συνεχίσουμε να φροντίζουμε τους φιλοξενούμενούς μας, ωστόσο δεν μπορούμε να διαχειριστούμε τα πάντα. Εάν δεν δούμε άλλη λύση, θα ανοίξουμε τις πύλες, και νομίζω είναι προφανές σε ποια κατεύθυνση θα πάνε".

Το εμπόριο και ιδιαίτερα ο εκσυγχρονισμός της συμφωνίας τελωνειακής ένωσης της Τουρκίας με την ΕΕ, η οποία τέθηκε σε ισχύ από τον Ιανουάριο του 1996 -όπου ο μεταποιητικός τομέας της Τουρκίας είναι πλήρως ενοποιημένος με αυτόν της ΕΕ- είναι το δεύτερο πιο σημαντικό πεδίο συνεργασίας. Αλλά εδώ επίσης, η άθλια κατάσταση της διακυβέρνησης της Τουρκίας δημιουργεί ένα τεράστιο εμπόδιο.

Η άμεση επένδυση είναι άλλος ένας ζωτικός τομέας συνεργασίας, από τη στιγμή που η Τουρκία χρειάζεται κεφάλαια και τεχνολογία από επιχειρήσεις της ΕΕ. Αλλά το υποβαθμισμένο πολιτικό περιβάλλον έχει επισκιάσει τις μελλοντικές εξελίξεις. Η απόφαση της Volkswagen να παγώσει μια επένδυση 1,3 δισ. ευρώ είναι μια τέτοια περίπτωση. Δεν αποτελεί έκπληξη το γεγονός ότι πολλές πολιτικές δίκες που βρίσκονται σε εξέλιξη στη χώρα, έχουν επηρεάσει την ελκυστικότητα της

Τουρκίας ως επιχειρηματικό εταίρο. Η κατάργηση του κράτους δικαίου θα μπορούσε να βοηθήσει στο εσωτερικό αλλά ασφαλώς δεν αποδίδει διεθνώς.

Μπορείτε να δείτε το κείμενο εδώ: <https://carnegieeurope.eu/2019/11/07/can-turkey-s-prickly-relationship-with-eu-be-repaired-pub-80296>

[Διαβάστε το άρθρο στο Capital.gr](#)